



ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหาร
โรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
ของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใน
จังหวัดนครพนม

● จันทิรา แก้วบุตรา

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม

The Relationship between School Administrators' Leadership and Teachers' Job Satisfaction in Schools under The Offices of Educational Service Areas in Nakhon Phanom Province

จันทิรา แก้วบุตรา¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 79 คน ครูผู้สอน 146 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 146 คน รวมจำนวน 371 คน ปีการศึกษา 2552 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .53 ถึง .89 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 และแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .35 ถึง .85 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบเอฟ และการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน 4) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน 5) ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการ

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม

สถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน 6)ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน 7)ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 8)ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องพัฒนา มี 6 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะระดับพื้นฐาน ด้านความพร้อมของข้อมูลสารสนเทศ คุณลักษณะเฉพาะ/ความสามารถและทักษะเฉพาะตัว ด้านทักษะทางสังคม ด้านทักษะการวิเคราะห์ปัญหา ด้านการควบคุมอารมณ์ ด้านพฤติกรรมกล้าเสี่ยงและคุณลักษณะเชิงบูรณาการ ด้านความรู้สึกไวต่อบุคคลอื่น ส่วนความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนที่ต้องพัฒนา มี 6 ด้าน คือ ปังจัยสูงใจ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ปังจัยสุขอนามัยด้านเงินเดือน ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ด้านสภาพการทำงานและด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว

Abstract

The purpose of this study was to investigate the relationship between school administrators' leadership and teachers' job satisfaction in schools under The Offices of Educational Service Areas in Nakhon Phanom province. Samples of the study, selected by multi-stage random sampling, consisted of 79 school administrators, 146 teachers and 146 basic educational institution committees in Academic Year 2009. The instruments used in collecting data were 2 sets of 5-level rating scale questionnaires. The first set, the discrimination power and the reliability coefficient of which were .53 and between .89 and .98 respectively, was used to explore the respondents' opinions regarding school administrators' leadership. The second set, the discrimination power values and the reliability coefficient of which were .35 and between .85 and .98 respectively, was used to explore the respondents' opinions on teachers' job satisfaction. Statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, F-test, and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient. Findings of the study were as follows : 1) Opinions of school administrators, teachers, and basic educational institution committees on school administrators' leadership as a whole were at the high level. 2) Opinions of school administrators, teachers and basic educational institution committees on teachers' job satisfaction as a whole were at the high level. 3) Opinions of school administrators, teachers, and basic educational institution committees on school administrators' leadership as a whole were not different. 4) Opinions of school administrators, teachers and basic educational institution committees on teachers' job satisfaction as a whole were not different. 5) Opinions of school administrators, teachers, and basic educational institution committees working in different-sized schools on school administrators' leadership as

a whole were not different. 6) Opinions of school administrators, teachers and basic educational institution committees working in different-sized schools on teachers' job satisfaction as a whole were not different. 7) School administrators' leadership had a statistically significant positive relationship with teachers' job satisfaction at the .01 level. 8) Guidelines on how to develop school administrators' leadership and teachers' job satisfaction were recommended. Six aspects for the administrators' leadership development included in the recommendations were : basic personal qualities, information-related readiness, specific qualities or talents, social skills, problem analyzing skills, emotional control, enterprising and integrative characteristics, and sensitivity towards others . Also stated for improving teachers' job satisfaction were 6 motivational factors. They were job characteristics, occupational progress, health, salary, relationship with superiors, subordinates, and colleagues, working conditions as well as personal living conditions.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 5) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือและการประสานสัมพันธ์กันระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ผู้บริหารต้องรู้จักใช้ภาวะผู้นำให้ถูกกับสภาพของโรงเรียน โดยทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา รู้สึกว่าผู้บริหารโรงเรียนมีความบริสุทธิ์ใจในการทำงานและเป็นตัวอย่างในเรื่องต่าง ๆ ได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความศรัทธา ความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการทำงานและส่งผลให้การดำเนินงานในโรงเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ (อภิวรรณ แก้วเล็ก. 2542 : 54)

จากเหตุที่การศึกษาไทยมีการกระจายอำนาจมากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงถูกคาดหวังว่าจะต้องเป็นผู้บริหารการศึกษาระดับมืออาชีพ การบริหารงานโรงเรียนให้มีประสิทธิผลนั้น สิ่ง que ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสนใจคือ ความพึงพอใจของบุคลากร เพราะความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรมีผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร ถ้าบุคลากรมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานก็จะก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ความเข้าใจอันดีต่อกัน มีความซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อหน่วยงาน เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ มีวินัยและเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน (บุญโชค สุดคิด. 2542 : 19) นอกจากนี้ ผู้ที่มีความพึงพอใจจะมีแนวโน้มการทำงานที่แน่นอนและมีผลการปฏิบัติงานที่สูงอีกด้วย (Gibson and Others. 1982 : 80)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนมมีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 499 โรง ตั้งกระจายอยู่ตามหมู่บ้านหรือชุมชนใน 12 อำเภอ คือ อำเภอเมืองนครพนม อำเภอธาตุพนม อำเภอนาแก อำเภอปลาปาก อำเภอรุ่งนคร อำเภอวังยาง อำเภอบ้านแพง อำเภอนาทม อำเภอศรีสงคราม อำเภอโพนสวรรค์ อำเภอนาหว้า

และอำเภอท่าอุเทน ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ในปีการศึกษา 2552 มีจำนวน 6,127 คน และมีการกิจหลักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้นโดยผู้บริหารโรงเรียนควรที่จะสนใจและส่งเสริมให้ครูผู้สอนเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เพื่อจะช่วยให้การดำเนินงานในโรงเรียนประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน
6. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน
7. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน
8. เพื่อหาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน

สมมุติฐานการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ผู้วิจัยได้กำหนดสมมุติฐานของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก
2. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก
3. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความแตกต่างกัน
4. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความแตกต่างกัน
5. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความแตกต่างกัน
6. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความแตกต่างกัน
7. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวก

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

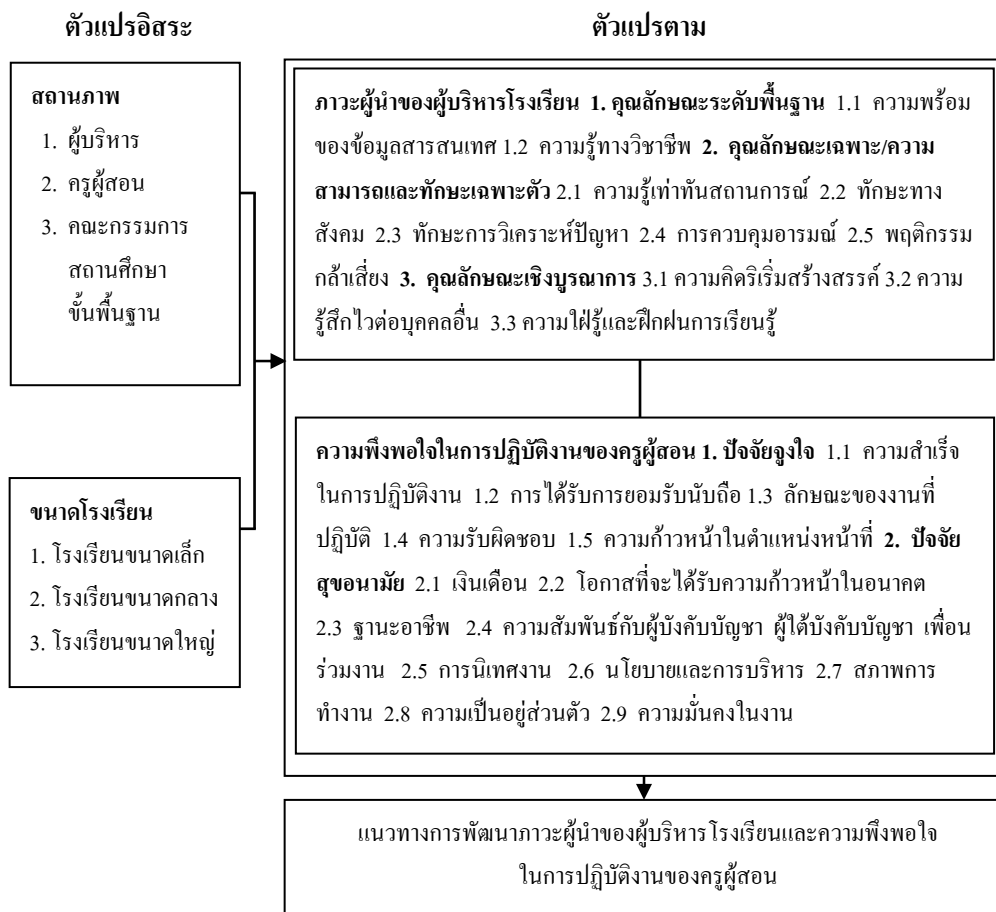
1. เนื้อหาการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม โดยยึดแนวคิดดังนี้

1.1 ภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารโรงเรียน อาศัยแนวคิดของ สักดิไทย สุรกิจบวร (2547:11-13) แบ่งเป็น 10 ด้าน ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ คือ คุณลักษณะระดับพื้นฐาน แบ่งเป็น 1)ความพร้อมของข้อมูลสารสนเทศ 2)ความรู้ทางวิชาชีพ คุณลักษณะเฉพาะ/ความสามารถและทักษะเฉพาะตัว แบ่งเป็น 1) ความรู้เท่าทันสถานการณ์ 2)ทักษะทางสังคม 3)ทักษะการวิเคราะห์ปัญหา 4)การควบคุมอารมณ์ 5)พฤติกรรมกล้าเสี่ยง และคุณลักษณะเชิงบูรณาการ แบ่งเป็น 1)ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2)ความรู้สึกร่วมกับผู้อื่น 3)ความใฝ่รู้และฝึกฝนการเรียนรู้

1.2 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ใช้ทฤษฎีของ เฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1964 : 113-115) ประกอบด้วย 14 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยจูงใจ แบ่งเป็น 1)ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน 2)การได้รับการยอมรับนับถือ 3)ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ 4)ความรับผิดชอบ 5)ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ และปัจจัยสุขอนามัย ซึ่งแบ่งเป็น 1)เงินเดือน 2)โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต 3)ฐานะอาชีพ 4)ความสัมพันธ์

กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน 5) การนิเทศงาน 6) นโยบายและการบริหาร 7) สภาพการทำงาน 8) ความเป็นอยู่ส่วนตัว 9) ความมั่นคงในงาน จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ปีการศึกษา 2552 จำนวน 11,248 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 497 คน ข้าราชการครูผู้สอน จำนวน 5,630 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5,121 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ปีการศึกษา 2552 จำนวน 371 คน กำหนดขนาดของ

กลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครืจซี่์และมอร์แกน (วาโร เ่งสวส์ดี. 2550 : 28) ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพ แบ่งเป็น ผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขนาดโรงเรียน แบ่งเป็น ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและขนาดของโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 สอบถามภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .53 กับ .89 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .35 ถึง .85 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยนครพนม เพื่อขอความร่วมมือมายังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและผู้วิจัยแจกแบบสอบถามโดยส่งทางไปรษณีย์และเก็บรวบรวมด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 สถานภาพและขนาดของโรงเรียน คำนวณหาค่าร้อยละ
2. ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน และตอนที่ 3 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน

หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบเอฟ (F-test) และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน
4. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน
5. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน
6. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันโดยรวมไม่แตกต่างกัน
7. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
8. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องพัฒนา มี 6 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะระดับพื้นฐาน ด้านความพร้อมของข้อมูลสารสนเทศ คุณลักษณะเฉพาะ/ความสามารถและทักษะเฉพาะตัว ด้านทักษะทางสังคม ด้านทักษะการวิเคราะห์ปัญหา ด้านการควบคุมอารมณ์ ด้านพฤติกรรมกล้าเสี่ยงและคุณลักษณะเชิงบูรณาการ ด้านความรู้สึกไวต่อบุคคลอื่น ส่วนความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนที่ต้องพัฒนา มี 6 ด้าน คือ ปฏิจจุใจ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติและด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ปฏิจสุขอนามัย ด้านเงินเดือน ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ด้านสภาพการทำงานและด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายในประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. จากสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่า “ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 10 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารคือผู้นำสูงสุดในโรงเรียนและเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารงานและการจัดการศึกษาในโรงเรียน มีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ จึงเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของตน โดยการพัฒนาคุณลักษณะระดับพื้นฐาน คุณลักษณะเฉพาะ/ความสามารถ

และทักษะเฉพาะตัวและคุณลักษณะเชิงบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คำสิงห์ โชติประเดิม (2550 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำโดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. จากสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ว่า “ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง 14 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายปัจจัยพบว่า ปัจจัยสุขอนามัยสูงกว่าปัจจัยจิตใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการรับราชการครู โดยเฉพาะในสังคมชนบท เป็นอาชีพที่มั่นคง มีเงินเดือนประจำ มีโอกาสก้าวหน้า ได้รับการยอมรับจากสังคม มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี จึงทำให้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดำรงค์ดี ดำริห์ (2545 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์วิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา ภาคกลาง พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. จากสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ว่า “ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความแตกต่างกัน” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะ ปัจจุบันระบบข้อมูลสารสนเทศมีความเจริญก้าวหน้า การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและทั่วถึง ผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการศึกษาและการพัฒนาการศึกษาอยู่เสมอ จึงทำให้ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติพงศ์ คล้ายไธทอง (2547 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ซึ่งพบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

4. จากสมมติฐานข้อที่ 4 ที่ว่า “ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความแตกต่างกัน” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาโรงเรียนร่วมกัน มีการรายงานความสำเร็จในการปฏิบัติงานสู่สาธารณชน เป็นที่ยอมรับกันว่า อาชีพครูเป็นอาชีพที่ได้รับการยอมรับ เป็น

อาชีพที่มั่นคง มีโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคตโดยการพัฒนาผลงานทางวิชาการ จึงทำให้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญาณี กาพหว่า (2550 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษากับความพึงพอใจของครูตามทัศนะของข้าราชการครูสายงานการสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ภาพลันธุ์ เขต 3 ซึ่งพบว่า มีความพึงพอใจโดยรวมไม่แตกต่างกัน

5. จากสมมติฐานข้อที่ 5 ที่ว่า “ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความแตกต่างกัน” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน เหตุที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันเป็นยุคปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนทุกขนาดให้ความสำคัญกับการศึกษา รวมทั้งการเตรียมการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมการประเมินภายนอก การปฏิบัติงาน กิจกรรม และโครงการต่าง ๆ เป็นไปตามแนวนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ยุทธศาสตร์หลักการพัฒนาโรงเรียนในแนวทางเดียวกัน จึงทำให้ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภกิจ สานุสสัย (2546:บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ซึ่งพบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

6. จากสมมติฐานข้อที่ 6 ที่ว่า “ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความแตกต่างกัน” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน เหตุที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันเป็นยุคปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนทุกขนาดได้ใช้ภาวะผู้นำเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานในโรงเรียน เช่น การให้ครูมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร ส่งเสริมให้ครูได้เข้ารับการอบรม สนับสนุนให้กำลังใจแก่ครูผู้สอนในการปฏิบัติงานและการทำผลงาน จึงทำให้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภกิจ สานุสสัย (2546 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการ

เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

7. จากสมมติฐานข้อที่ 7 ที่ว่า “ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวก” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้ศิลปะหรืออำนาจที่มีอยู่ โน้มน้าว จูงใจ ดึงความสามารถของผู้ร่วมงานหรือผู้ได้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการสื่อสารให้ร่วมใจทำงานด้วยความเต็มใจ โดยบุคคลเหล่านั้นเชื่อใจให้ความเคารพนับถือ ให้ความร่วมมือและมีความมั่นใจในตัวผู้บริหารโรงเรียน ทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มและองค์การ การกระทำดังกล่าวของผู้บริหารทำให้ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เทิดชัย อุทัยวี (2549 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกลนคร เขต 2 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ด้านทักษะการวิเคราะห์ปัญหา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องนำศาสตร์ทางการบริหารหลาย ๆ ศาสตร์มาประยุกต์ใช้อย่างมีศิลป์ เพื่อรักษาความสมดุลให้เกิดขึ้นทุก ๆ ด้านในโรงเรียน

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ด้านปัจจัยสุขอนามัยเงินเดือนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรพิจารณาความดีความชอบแก่ครูผู้สอนอย่างเป็นธรรม โดยสัมพันธ์กับปริมาณงานที่ได้รับมอบหมาย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำของรองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อจะได้ข้อมูลที่น่าไปสู่การพัฒนาให้การบริหารงานในโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรทำการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา

2.3 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากขอบข่ายการบริหารงานในโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน

เอกสารอ้างอิง

- คำสิงห์ โชติประเดิม. (2550). ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนครูผู้สอนและ
ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาภาพลันธุ์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จิตติพงษ์ คล้ายไธทอง. (2547). พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ดำรงศักดิ์ ดำริห์. (2545). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์
วิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา ภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เทิดชัย อุทัยวี. (2549). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจ
ในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร
เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญโชค สุดคิด. (2542). การศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในโรงเรียนกันดาร สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ปัญญาณี ภาพหัว. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
กับความพึงพอใจของครูตามทัศนะของข้าราชการครูสายงานการสอน สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาภาพลันธุ์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2550). สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. สกลนคร : คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2547). ภาวะผู้นำของผู้บริหารมืออาชีพ. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ศุภกิจ สานุสัดย์. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับความ
พึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏเลย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559).
กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- อภิวรรณ แก้วเล็ก. (2542). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรม
สามัญศึกษา เขตการศึกษา 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Gibson, James L. and Others. (1982). **Organization : Behavior, Structure, Process.** 4th Ed. Texas :
Business Publication Inc..

Herzberg, Frederick. (1964). **The Motivation-Hygiene Concept and Problem of Manpower :**
Personal Administration. Cleveland : World Publishing.